

Közönség

*Az én népem
kis szélfúttá lelkek
lengeti őket
belső lehellet*

*nem katonák ők
cifra bárók
lehajtott fejjel
álldogálók*

*nem fényben élnek
pöre sugárban
inkább fűzágak
fedte homályban*

*nem keresi őket
fényképész lámpa
reflektoruk*

a gyertya lángja

Motto

I.

*Hátam mögé verseket dobok
kenyér-darabkákat
ha meg nem eszik a madarak
ha nem tiporják a földbe
ha nem megy át rajtuk a kerék
egyszer talán kenyérré válnak*

II.

*Ilyen lehet a feltámadás
ha az elveszett tárgy megkerül
az, s mégsem az
szinte világot*

a megtaláltság sugaratól

Székely László

MÁRIA ELJEGYZÉSE A SZÉKELYEK HAGYOMÁNYÁBAN

Az őskeresztény hagyomány alapján a szentatyák Mária eljegyzéséről a következőket jegyezték fel:

Mária „templomintézeti” növendék lévén, tizennégy éves korában jövőjéről a papságnak kellett gondoskodnia, ezért ők Mária rokonságával megegyeztek abban, hogy Máriát a törvény értelmében¹ egy vele egyazon nemzetségből² származó férfiúhoz adják férjhez. Igen ám, de Mária szüzességi fogadalmat tett, ami hallatlan volt Izraelben. Ezért a főpap Jehovához fordult tanácsért, aki helyeselte Mária fogadalmát, de az előljárók szándékát is jóváhagyta. Ezért Abiatar főpap a következőképpen rendelkezett: mindazok, akik Dávid házából valók, s a velük rokon Máriát eljegyezni óhajtják, egy-egy száraz vesszőt tegyenek a jeruzsálemi templom oltárára. Mária rokonai a főpap rendeletét egy esti órában teljesítették és íme – amint Szent Jeromos ősi hagyományból beszéli³ – másnap reggel egy József nevű férfiú száraz ága kizöldülve és kivirágozva találatott, éppúgy, mint hajdan Áron vesszeje.⁴ Isten akarata, hogy Mária Józsefnek jegyeztessék el – vélekedtek a jelenlevők, s az eljegyzést megtartották.⁵

Mária eljegyzésének ezt az elbeszélését a magyar egyházi irodalom is feljegyezte a Nagyszombatban 1712-ben és Esztergomban 1746-ban megjelent *Makula nélkül való Tükör* című könyvben.⁶ Az elbeszélés magvát sajátos színezetű népi legendák őrzik. Ilyen

az alábbi csiki legenda is, amelyet – az 1923. február 3-án Szalamáson született és Rakottyáson lakó Póra Sándor gyimesi csángó 1981. február 2-án elhangzott elbeszélésében – érdemesnek tartottunk lejegyezni:

„Ahogy a régiektől hallottam – mondja Póra –, azaz dédnagymámam Gothár Terézsi-től: amiután Isten áldásos kegyelme Szent Anna méhében növekedett és eljött az üdő és megszületett az asszony, aki a csábító kígyónak fejét letöri, – Szent Anna háromévi nevelés után csodálatosan született lányát bemutatta a téplomba, hogy Isten lányává avattassa. Mária leánka létyire, amíg el nem érte a tizenégy esztendő, senkivel sem barátkozott, hanem örökké imádkozott a téplomban. Az akkori szokás szerint tizenégy esztendő kora után el kellett hagynia a zárdát; Mária azonban nem akart erre reja hajlani; ő egész életét a zárdában akarta töteni.

Akkor egy angyal megjelent álmában a nagy papnak Isten üzenetivel, hogy Mária menjen férjhez. A főpapnak ez nagy gondot okozott, mert látta, hogy Mária másképpen viselkedik, mint a többi leánka. Végül is arra gondolt: ha Mária Isten leánya, akkor Isten adja férjhez, de azért váltig törte a fejét, hogy es indiccsa el Mária férjhez adását.

Egyszer aztán egy sugallatra parancsot adott, hogy Júdea környékéről a házasulandó legények egy meghatározott napon jelenjenek meg a jeruzsálemi téplomban. Ami meg es történt.

Mialatt zafírral díszített fényes bársony, selyem öltözetben egybegyűlt a fiatalság – a főpap elhatározta, hogy kihez adja Máriát, de a végső döntést még es rea bizta. Mária azonban még mindig nem hajlott a férjhezmenetelre: nem nézett senkire, hanem fejét lehajtva sírdogált és imádkozott. A pap hiába biztatta és valamennyire már kötelezte is, hogy nyugodjék bele Isten rendelésébe. S ekkor a nagy papnak új sugallata támadt. Parancsot adott a legényeknek, hogy menjenek a Cedrom völgyébe és a nagy mutrom-⁷ azaz ébenfáró⁸, aki már rég kiszáradt, hozzanak egy-egy száraz ágat. A legények, egy kivételével – aki a téplomba' maradt –, végrehajtották a parancsot. Látván ezt a főpap, héza lépett:

– Látom, te es Izrael fiaiból való vagy – úgy mond –, métt nem teljesited parancsodat, mint a többi?

A legény tisztelettel, de határozottan válaszolt a főpapnak:

– Én nem azért jöttem, hogy vőlegény legyek, én egy szegény ácsmesternek vagyok a fia, aki gyermekkoromban árván maradtam s csak abból élek, amit gyerekként el tudtam örökölni apam mesterségéből; én nem vagyok méltó e szép szűz vőlegénye lenni, különben is úgy határoztam, hogy nőtlen tötöm el az életemet.

A főpapnak megtetszett a legény beszéde. Kedvesen, de határozottan monda neki:

– Látom szelídséged, de Isten akaratának ne állj ellen. Eredj te es hajsd végre a parancsot.

Amíg ők így osztozkodtak, jövögettek is már a legények a száraz ágakkal. Végül az ács fia is elment, s mikor megérkezett a száraz ággal, a pap felszólította a legényeket, róják rá a nevüket az ágakra és tegyék azokat az oltárra. Az ács fia is felrótta a nevét a hozott ágra s a többiek mellé tette. A gazdag legénytársak látván, hogy a szegény ács fia is versenytársuk lett, gúnyos megjegyzéseket tettek:

– Ha ez is vőlegény akar lenni, métt nem vette fel legalább az innapi gúnyját?

Ezalatt a nagy pap parancsot adott tizenkét papnak, hogy addig szolgáljanak az oltárnál, amíg egy a száraz ágak közül kilevelezik, kizödül, mint tavasszal. A papok a főpap meghagyása szerint reggeltől délig szolgáltak. Amikor délire ért a nap – Isten akarata szerint –, harang kondulásra egy ág, mintha a földből kapott volna nedvet, kihajtott, a zöld levelek teljesen beborították, s harangzúgás közben felszállt a téplom fellegére, majd a mennyezetet háromszor megkerülve az oltár közepére ereszkedett. A jelenlevők megrendülve nézték a csodás jelenséget. Mikor a nagy pap kezébe vette a zöld ágat, hogy felolvassa a réta levő nevet, olyan csendesség lett, hogy még a szű dobogását es hallani lehetett. A legények meglepődve s szinte hitetlenkedve hallották: „József, az ács!” Akkor a nagy pap elhívta Józsefet, de az nem akart elé állni, ezért a főpap leszállt az oltárról, Józsefhez lépett, a főoltár elé vezette s kezét Mária kezébe tette. Abban a szent percben olyan szép ének és zene töté be a téplomot, amilyent emberi fül még nem hallott s nem es fog hallani soha. A zengedezés addig tartott, míg a pap a gyűrűket az

ujjukra húzta, met sem József, sem Mária nem voltak olyan bátrak, hogy a gyűrűket egymásnak az ujjára húzzák.

A legények megszegyenülve kértek bocsánatot az ácslegénytől. A templomból kijövet olyan szép harangszó zengett, amelyet nem hallottak vót addig. Gyimesen úgy emlegetik, hogy innen maradt őseinkre a lakodalmi harangszó. Ezért itt – miként az áldozatra –, az esküvőkor is meghúzzák a harangokat...”

A Mária eljegyzésével kapcsolatos hagyományoknak ez a gyimesi változata az általunk eddig ismertekkel szemben a következő sajátos vonásokat, eseményeket tartalmazza:

- A főpap töprengése Mária férjhez adásával kapcsolatban;
- a megjelent ifjak fényes öltözetének leírása;
- pontos utalás a helyre, ahonnan hozzák a száraz ágakat és a fa pontos megnevezése, amelyről ágakat hoznak (mutrom-, ébenfa);
- a legények méltatlankodása;
- a vessző felszállása a templom mennyezetére („fellegére”);
- a mennyei ének és zene Mária eljegyzésekor;
- a legények bocsánatkérése Józseftől;
- a templomból kijövet hallott mennyei harangszó.

Mindezeket szem előtt tartva, a gyimesi variánst sajátosnak s lejegyzését érdemesnek véltük.

Az egyház liturgiájában Mária eljegyzését (festum desponsationis B. M. Virginis) január 23-án a XV. századtól Chartres-ban kezdték ünnepelni. III. Pál 1537-ben a ferencrendieknek is engedélyezte, majd 1725-től általános ünneplését is jóváhagyták.⁹

Mária eljegyzése az egyházművészetben és a vallási dramaturgiában is megnyilvánul. Ikonográfiai ábrázolását nálunk a máriaradnai, berethalmi és szászsebesi oltár képein láthatjuk.¹⁰ E magasztos eseményt sok helyt dramatikusan is megjelenítik: egy papírrózsákkal feldíszített sima pálcában József kizöldült ágának jelképét tisztelik, a kánai mennyegző részleteiből énekelnek, sőt táncolnak is.¹¹

Jegyzetek.

- ¹ Mózes IV. 36,7 – ² Júda nemzetségéből, Dávid házából – ³ Historia de monte Carmelo – ⁴ Mózes IV. 17,1–9 – ⁵ Kozma Károly: *Májusi virágok*. Eger, 1873. 26–27. – ⁶ Bálint Sándor: *Ünnepi kalendárium* I. Bp. 1977. 172–173. – ⁷ Mustárfa (Cansjera rheedii (O.) v. Salvadora (Salv.) – ⁸ Diospyros ebenum – ⁹ Lexikon für Theologie und Kirche. Herausgegeben von Michael Buchberger. Herder Freiburg im Bressgau VI. 1934. 938. – ¹⁰ Harald Krasser: *Die BIRTHÄLMER Altartafel und die Siebenbürgische Nachfolge des Schottenmeisters*, in: „Studien zur Siebenbürgischen Kulturgeschichte”. Kriterion, Bukarest, 1976. 214. – ¹¹ Bálint i. m. 176–178.

Bodnár István: A SZÁMADÁS ÉVSZAKA. Keménységet és szigorúságot jelez a kötet címe, sőt egyenesen eltszántságot. Ezzel szemben a versek többsége – általános emberi sorsot kifejező képeket keresve – inkább az elégikus hangot üti meg. Bodnár István az emlékekből készít számadást: ringató gyermekkorát idézi, a feledhetetlen szülői házat s a felnőttéjére ismét ott-hont adó szabolcsi vidéket. Múltról, jelenről, közeli és távolabbi élményeiről ír, amelyek örömről és fájdalomról egyaránt hírt adnak.

Vershangulatai és versformái is eszerint váltják egymást: mondókás, csengő-bongó dalait követik a zaklatottságot és mulandóságérzést kivetítő költemények. A szerző bemutatkozó könyve tíz év terméséből válogat, s a költészettel való találkozásán túl számat ad korunk emberének külső és belső, sokszor reménytelennek tetsző küzdelméről, de éltető bizakodásáról is. (*Nyiregyháza, 1983*)